

COLLOQUIUM-UL DE VARĂ DE LA SAHARNA

Lut, obiecte și oameni

În arheologia preistorică și antică
din spațiul tiso-nistrean

Saharna, 23 iulie - 26 iulie 2026

SAHARNA SUMMER COLLOQUIUM

Clay, Objects and People

in Prehistoric and Ancient Archaeology
in the Tisza-Dniester area

Saharna, July 23th - July 26th 2026

PROGRAM & REZUMATE

Comitetul organizatoric:

Aurel Zanoci (Universitatea de Stat din Moldova)
Mihail Băț (Universitatea de Stat din Moldova)
Dumitru Condrea (Universitatea de Stat din Moldova)
Victor Dulgher (Universitatea de Stat din Moldova)
Sergiu Serbinov (Universitatea de Stat din Moldova)
Vladimir Chitic (Universitatea de Stat din Moldova)

Comitetul științific:

Andrei Asăndulesei, dr.

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România,

 0009-0009-1780-5802

Mihail Băț, dr.

Universitatea de Stat din Moldova,

 0000-0001-6642-2888

Aurel Rustoiu, dr. hab.

Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, România,

 0000-0001-7033-1866

Valeriu Sîrbu, dr. prof.

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România,

 0000-0002-6784-641X

Aurel Zanoci, dr.

Universitatea de Stat din Moldova,

 0000-0002-3236-7582

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

“Lut, obiecte și oameni în arheologia preistorică și antică din spațiul tiso-nistrean”, colocviu de vară (2026 ; Saharna). Lut, obiecte și oameni în arheologia preistorică și antică din spațiul tiso-nistrean : Colloquium-ul de vară de la Saharna = Clay, Objects and People in Prehistoric and Ancient Archaeology in the Tisza-Dniester area : Saharna Summer Colloquium, Saharna, 23 iulie - 26 iulie 2026 : program & rezumate / comitetul organizatoric: Aurel Zanoci [et al.] ; comitetul științific: Andrei Asăndulesei (România), Mihail Băț (Moldova) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2026 (CEP USM). – 33 p. – (Saharna Summer Colloquium, ISBN 978-9975-87-746-6).

Antetit.: Universitatea de Stat din Moldova = Moldova State University, Centrul de Arheologie “Ion Niculiță” = “Ion Niculiță” Center for Archaeology. – [30] ex.

ISBN 978-9975-77-541-0.

Text : nemediat.

902/904(478)“63/652”(082)(048.3)

L 97

Foto copertă: secvențe din producerea și pictarea vaselor ceramice
(foto M. Băț, F.-A. Tencariu; colaj M. Băț)

Eveniment realizat prin subprogramul 01.15.01 „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

Joi, 23 iulie 2026 / Thursday, July 23th, 2026

12.00-19.00

Sosirea și înregistrarea participanților / Arrival and registration of participants

20.00

Cina / Dinner

Vineri, 24 iulie 2026 / Friday, July 24th, 2026

8.30

Micul dejun / Breakfast

9.30-10.00

Deschiderea lucrărilor Colloquium-ului de vară. Mesaje de salut / Opening of the Summer Colloquium. Welcome speech

10.00-11.30

Comunicări / Communications

Moderatori / Chairpersons: Dumitru Condrea, Denis Topal

■

Tatiana Nagacevski

(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

Vitalie Sochircă

(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

Argila versus lutul ca rocă în contextul siturilor arheologice din Republica Moldova

1

■

Andrei Asăndulesei

(Faculty of History, “Alexandru Ioan Cuza” University of Iași, Romania)

Felix-Adrian Tencariu

(Arheoinvest Research Center, “Alexandru Ioan Cuza” University of Iași, Romania)

Mapping Complexity: Intra-Settlement Organization and Pottery Craft Production in Cucuteni-Trypillia Chalcolithic Sites

2

3

■ **Angela Simalcik**

(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

■ **Sergiu Popovici**

(Agenția Națională Arheologică; Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”)

Lut, obiecte și oameni într-un tumul descoperit la Chișinău

4

■ **Mihail Băț**

(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

Siluate în lut: arta figurativă a primei epoci a fierului din bazinul Nistrului de Mijloc

11.30-12.00

Pauză de cafea și ceai / Coffee and Tea Break

12.00-13.30

Comunicări / Communications

Moderatori / Chairpersons: Angela Simalcik, Valeriu Sirbu

5

■ **Aurel Zanoci**

(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

„Rondele” de lut din prima epocă a fierului în spațiul pruto-nistrean: descoperiri și semnificație

6

■ **Andrei Corobcean**

(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

Metamorfozele ceramicii epocii fierului din spațiul pruto-nistrean: stiluri, transformări și identități

7

■ **Sergiu Serbinov**

(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

■ **Daniela Neaga**

(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

Cupe-cești din prima epocă a fierului, descoperite în situl Horodiște „La Cot”

■
Victor Dulgher
(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

Andrei Asăndulesei
(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

Detectarea și evaluarea structurilor din lut ars prin prospecțiuni magnetometrice: premise teoretice și studii de caz

8

13.30

Prânzul / Lunch

16.30-19.00

Comunicări / Communications

Moderatori / Chairpersons: Sebastian Matei, Iosif Vasile Ferencz

■
Dumitru Condrea
(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

Brăul ornamental în statistica ansamblurilor ceramice ale epocii fierului din microzona Saharna

9

■
Andrei Stăvilă
(Universitatea de Vest, Timișoara, România)

Dorel Micle
(Universitatea de Vest, Timișoara, România)

Cristian Floca
(Institutul de științe sociale și umane, Academia Română – Filiala Timișoara, Romania)

Iosif Vasile Ferencz
(Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, România)

Amenajări din lut pentru ofrande: vetre portative sau vase de tip pseudo-kernos

10

■
Denis Topal
(Muzeul Național de Istorie a Moldovei)

Vasele cu firnis negru în peisajul funerar al regiunii nord-vestice a Mării Negre: consum, prestigiu și reprezentare socială

11

12

■

Octavian Munteanu

(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

O figurină antropomorfă de lut din a doua epocă a fierului la Horodca Mică. Context, asociere și interpretare

■

Alexandru Berzovan

(Institutul de Arheologie, Iași, România)

Mircea Oancă

(Muzeul Județean „Vasile Pârvan”, Bârlad, România)

Adrian-Ionuț Gîlea

(Muzeul Județean „Ștefan cel Mare”, Vaslui, România)

Mircea Mamalaucă

(Muzeul Județean „Vasile Pârvan”, Bârlad, România)

13

O pintaderă de lut ars descoperită la Albești-Cetățuia (jud. Vaslui)

■

Aurel Rustoiu

(Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, România)

14

Practici magice peregrine: „păpușile voodoo” modelate din lut în Transilvania epocii fierului19.30**Cina / Dinner****Sâmbătă, 25 iulie 2026 / Saturday, July 25th, 2026**8.30**Micul dejun / Breakfast**9.30-11.00**Comunicări / Communications****Moderatori / Chairpersons: Aurel Zanoci, Aurel Rustoiu**

■

Thimo Jacob Brestel

(Seminar für Ur- und Frühgeschichtliche Archäologie, Friedrich-Schiller-Universität Jena, Germany)

15

Enhancing the Colours of the Earth: New Approaches for Documenting La Tène Painted Pottery

- **Valeriu Sîrbu**
(Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România)
Arta figurativă în lut a geto-dacilor (sec. II a. Chr. - I p. Chr.) 16

- **Octavian Munteanu**
(Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău)
Michael Meyer
(Universitatea Liberă Berlin, Germania)
Obiecte din lut ars – noi descoperiri din cultura Poienești-Lucașeuca la Ivancea-Sub Pădure 17

- **Vasile Iarmulski**
(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)
Recipiente din pastă fină, cu decor, descoperite în necropole de tip Poienești-Lucașeuca: simbol al genderului și vârstei defunctului? 18

- 11.00-11.30
Pauză de cafea și ceai / Coffee and Tea Break

- 11.30-13.00
Comunicări / Communications

- Moderatori / Chairpersons: Octavian Munteanu, Vasile Iarmulski**

- **Sebastian Matei**
(Muzeul Județean Buzău, România)
Un obiect, mai multe interpretări: despre utilizarea unor piese din lut în epoca dacică 19

- **Iosif Vasile Ferencz**
(Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, România)
Dorel Micle
(Universitatea de Vest, Timișoara, România)
Florin Cazan
(Asociația Pro Corvina, Ardeu, România)
Ustensile cu stil 20

21

■ **Robert D. Simalcsik**

(Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”; Centrul de cercetări Antropologice și Biomedicale „O. Necrasov” Academia Română, Filiala Iași, România)

Oamenii trecutului, între spadă și plug: analiza paleoantropologică a gradului ocupațional la câteva populații Sântana de Mureș - Cerneahov de pe teritoriul Moldovei

22

■ **Artur Cotruță**

(Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova)

De la descoperire la valorificare: artefactele din lut în actele normative din Republica Moldova

13.00-13.30

Discuție de încheiere / Final discussion

14.00

Prânzul / Lunch

16.00-19.00

Documentare de teren în regiunea Nistrului Mijlociu / Field research trip in the Middle Dniester Basin

19.30

Cina / Dinner

Duminică, 26 iulie 2026 / Sunday, July 26th, 2026

8.00

Micul dejun / Breakfast

Plecarea participanților / Departure of the participants

Argila versus lutul ca rocă în contextul siturilor arheologice din Republica Moldova*

Tatiana Nagacevski

IB 0000-0002-2897-4785

Vitalie Sochircă

IB 0000-0003-3924-2253

Termenii „argilă” și „lut” se utilizează frecvent în diferite domenii, inclusiv în cercetările arheologice și, deseori, sunt confundate sau folosite cu semnificație improprie. *Argila* este o rocă sedimentară pelitică, formată preponderent din minerale argiloase (caolinit, montmorillonit, illit ș.a.). Se diferențiază o varietate mare de argile, clasificate după diverse criterii: mineralogic, genetic, structural, destinație economică etc. *Lutul* însă desemnează un material textural din cadrul depozitelor detritice fine, fiind alcătuit din particule cu diametrul mai mic de 0,0039 mm și compus din trei fracțiuni granulometrice (argilă, praf, nisip) în proporții diferite. În funcție de coraportul celor trei fracțiuni, se deosebesc câteva tipuri de lut (argilos, prăfos, nisipos ș.a.). Datorită proprietăților fizice și chimice (capacitate de absorbție și de plasticitate foarte ridicate, porozitate, impermeabilitate ș.a.), argila este utilizată de om din cele mai vechi timpuri în varii domenii: construcția locuințelor și a altor edificii, confecționarea produselor ceramice și a obiectelor decorative, în medicină etc. Argila are deseori rolul de rocă parentală (rocă-mamă) în formarea solurilor, inclusiv în țara noastră, oferind suportul mineral în procesul de pedogeneză și contribuind la fertilitatea solurilor. Cercetările interdisciplinare în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” de la USM demonstrează că în contextul siturilor arheologice din Republica Moldova argila apare frecvent ca rocă parentală în secțiunile din microzona Saharna, îndeosebi la situl Saharna „Țiglău”, precum și în siturile Hansca și Suruceni din raionul Ialoveni, în secțiunile Valurilor lui Traian, de Jos și de Sus ș.a.

* Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 ArHe „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

Mapping Complexity: Intra-Settlement Organization and Pottery Craft Production in Cucuteni-Trypillia Chalcolithic Sites

Andrei Asăndulesei

 0000-0001-8781-0468

Felix-Adrian Tencariu

 0000-0001-8616-7415

The debate on the origins of proto-urbanism in prehistoric Europe has traditionally been anchored in much later contexts, particularly the Iron Age, where large settlements with high population density and clear indicators of social differentiation are widely acknowledged. However, the growing body of data accumulated over the past two decades – especially through extensive geophysical prospection – calls for a critical reassessment of this chronological and conceptual framework.

Focusing on the Cucuteni culture of the East-Carpathian Chalcolithic, this paper explores the emergence of early forms of proto-urban organisation identified through the analysis of large-scale settlement layouts revealed by magnetometer surveys. The results of these non-invasive investigations highlight diverse, complex, and densely structured internal configurations that go beyond the model of a homogeneous neolithic village, instead pointing to clear functional differentiation at the intra-settlement level.

A central argument is provided by the identification of areas interpreted as possible craft quarters, particularly pottery workshops, characterised by concentrations of anomalies associated with production facilities, firing installations, and recurrent functional patterns. When correlated with archaeometric analyses, these data indicate ceramic production largely based on local raw materials but carried out at a scale exceeding the immediate needs of the community, suggesting the generation of surplus intended for exchange with neighbouring settlements.

In this context, the paper argues that large Cucuteni settlements can be interpreted as early proto-urban forms, in which domestic, specialised, and economic activities were integrated within

a coherent spatial framework, without formal planning or the monumental infrastructure typical of historical cities, although not entirely lacking large-scale or potentially monumental constructions (such as delimitation or fortification features, or oversized structures with special functions). This perspective contributes to redefining the archaeological markers of proto-urbanism and broadens the discussion of Chalcolithic social complexity in Southeastern Europe.

Lut, obiecte și oameni într-un tumul descoperit la Chișinău*

Angela Simalcsik
Sergiu Popovici

IB 0000-0001-8639-3535

IB 0000-0002-8575-8667

Prezentarea analizează din perspectivă bioarheologică descoperirile din Tumulul 7 de la Chișinău, o movilă funerară cu înhumări succesive în preistoria și antichitatea spațiului pruto-nistrean. Cercetarea a vizat reconstituirea profilului biologic al subiecților, corelată cu analiza elementelor de inventar și a dinamicii tafonomice. Complexul evidențiază o strânsă legătură între oameni și obiectele care le-au marcat trecerea în neființă, reflectând comunități cu profile culturale distincte. În Mormântul 3, datat în bronzul timpuriu, prezența umană este completată de obiecte rituale: amenajarea gropii cu un pat de nuiiele, o rogojină, o carcasă din bârne de lemn și utilizarea sacră a ocrului roșu. Mormântul 2, atribuit bronzului mijlociu, aduce în prim-plan vulnerabilitatea biologică prin scheletul unui copil de 5-6 ani. Elementul central de inventar este reprezentat de lut – un vas ceramic depus ritual lângă defunct. În Mormântul 1 (sarmatic/turanic), omul este asociat cu fauna – un craniu de *Equus* (fără mandibulă) și un femur de *Ovis/Capra*, indicatori ai mobilității nomade. Prin analiza tafonomică, studiul surprinde acțiunea lutului ca matrice protectoare sau distructivă, presiunea litostatică generând fisuri în structura osoasă. În concluzie, Tumulul 5 integrează organic triada oameni-obiecte-lut și documentează o biografie culturală complexă, desfășurată de-a lungul mileniilor în spațiul dintre Prut și Nistru.

* Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 ArHe „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

Siluate în lut: arta figurativă a primei epoci a fierului din bazinul Nistrului de Mijloc*

Mihail Băț

IB 0000-0001-6642-2888

După episodul intens al artei figurative eneolitice, care cu greu poate fi depășit prin amploarea și diversitatea expresiei artistice, olăria primei epoci a fierului din bazinul Nistrului de Mijloc livrează domeniului o bogată colecție de descoperiri. În acest cadru al discuțiilor, arta figurativă a culturilor Saharna și Basarabi (Șoldănești) reunește un repertoriu select de reprezentări antropomorfe și zoomorfe.

Coroplastica este bine ilustrată, în special, prin loturile de figurine de la Țahnăuți (tipul *en violon*) și Saharna „Țiglău” (cele cu corpul plat și marginile rotunjite). De asemenea, tematica antropomorfă este redată prin intermediul mai multor figuri geometrice ce decorează vasele ceramice. Se cuvine să menționăm aici triunghiul și combinațiile acestuia, dintre care se evidențiază decorul în formă de cruce malteză (sau crucea cu brațele triunghiulare). Totodată, observațiile noastre despre antropomorfizarea torților de ceașcă au confirmat conexiunea directă cu modelul figurinelor de la Saharna „Țiglău”.

Tratarea vaselor cu elemente zoomorfe este confirmată de descoperirile de la Saharna Mare / „Dealul Mănăstirii”, Glinjeni „La Șanț”, Cineșeuți I ș.a. În acest context, vasul zoomorf de la Glinjeni „La Șanț” constituie o piesă insolită în registrul obiectelor de lut ale culturii Saharna. Aspectul general și decorul geometric îl apropie de categoria pixidelor, vase rituale acoperite integral cu figuri geometrice și asocieri ale acestora. Recent, motive zoomorfe au fost documentate în așezarea de la Saharna „Țiglău”, dintre care se disting, în mod special, reprezentările de bovidee, asupra cărora ne vom opri în comunicarea noastră.

* Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 ArHe „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

„Rondele” de lut din prima epocă a fierului în spațiul pruto-nistrean: descoperiri și semnificație*

Aurel Zanoci

IB 0000-0002-3236-7582

În urma săpăturilor arheologice, deseori sunt descoperite piese a căror semnificație este greu de stabilit. Printre acestea se numără și „rondelele” confecționate din lut, numite și „roțițe”, „inele”, „discuri perforate”, „greutăți” etc. Ele sunt atestate, mai ales, în așezări, începând cu epoca neolitică și până în evul mediu. De asemenea, astfel de piese au fost descoperite și în siturile din prima epocă a fierului din spațiul pruto-nistrean, precum Hansca „La Matcă”, Saharna Mică, Saharna Mare / „Dealul Mănăstirii”, Horodiște „La Cot” etc. Ele sunt modelate din pastă de lut cu impurități de șamotă sau pietricele mărunțite, iar arderea neuniformă le conferă culori ce variază de la cărămiziu la negru. Acestea au forma cilindrică, mai rar – elipsoidală, fiind înzestrate la centru cu un orificiu. Diametrul „rondelelor” este cuprins între 4,9 și 8,1 cm, având grosimea/înălțimea de 0,9-2,5 cm, iar diametrul orificiului – de 0,6-2,0 cm.

Pieseile descoperite în arealul culturii Hansca-Holercani au fost interpretate drept roți de la care miniaturale, iar celor din siturile culturii Saharna nu li s-a atribuit niciun rol, fiind doar semnalate și descrise.

Plecând de la analogiile atestate în siturile altor epoci, unde pentru ele au fost elaborate studii bazate atât pe experimente, cât și pe analogii etnografice, se poate presupune că și „rondelele” din prima epocă a fierului din spațiul pruto-nistrean au putut fi utilizate drept „greutăți” pentru plasele de pescuit și/sau pentru războaiele de țesut, în cazul confecționării unor pânze mai fine.

* Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 ArHe „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvestopă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

Metamorfozele ceramicii epocii fierului din spațiul pruto-nistrean: stiluri, transformări și identități*

Andrei Corobcean

 0000-0002-9886-301X

Evoluția stilistică a ceramicii lucrate cu mâna din mileniul I a. Chr. ilustrează schimbări profunde în ceea ce privește tehnologia, sortimentul și decorul vaselor. Complexitatea și delicatețea ornamentului ceramicii fine și semifine ale culturilor primei epoci a fierului contrastează clar cu simplitatea și caracterul rudimentar al formelor și al decorului vaselor din secolele VII-III a. Chr. Cu toate acestea, în istoriografie s-a insistat de-a lungul timpului asupra unor elemente care pot fi interpretate drept mărturii ale unei continuități etnoculturale, iar la schimbarea evidentă a stilurilor ar fi contribuit o serie de factori ipotetici. Mai mult decât atât, asemenea procese sunt asociate deseori cu evenimente, fapte și etnonime menționate în sursele scrise.

Interesul pentru explicarea variației stilistice, a continuității sau discontinuității tradițiilor ceramice este reflectat de numeroase studii arheologice și etnoarheologice apărute începând din a doua jumătate a secolului trecut. Acestea au relevat modele și perspective multiple în ceea ce privește factorii care influențează schimbarea sau menținerea opțiunilor stilistice: individuali, sociali, economici, politici, religioși. Abandonarea unei mode sau stil mai complex nu implică neapărat schimbări de ordin etnic, migrații etc. În egală măsură, pot fi luate în considerație și alți factori sau o serie de transformări social-economice și religioase de-a lungul generațiilor.

* Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 ArHe „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

Cupe-cești din prima epocă a fierului, descoperite în situl Horodiște „La Cot”*

Sergiu Serbinov
Daniela Neaga

IB 0000-0001-6163-1111

În urma cercetărilor de salvare din situl Horodiște „La Cot”, realizate în anul 2024, a fost obținută o cantitate considerabilă de fragmente de ceramică și vase întregibile, atribuite, în special, epocii fierului. Astfel, din secțiunea de doar 23,04 m.p. au fost colectate 986 fragmente de ceramică, două cești și un vas borcan întregibil. Din vastul material ceramic se remarcă cupele-cești din prima epocă a fierului, caracteristice, în mare parte, culturii Saharna. Acestea sunt modelate din pastă de lut fină, în amestec cu nisip și șamotă mărunță. Arderea în majoritatea cazurilor este uniformă-reducătoare, ce conferă o culoare cenușie. Totodată, se întâlnesc și cești arse în mediu oxidant, ca urmare, recipientele obținând o culoare maronie, bej ori cărămidie. Majoritatea cupe-lor-cești aveau profilul S-oidal, fiind dotate cu toartă supraînălțată, realizată din benzi plate, având o formă ovală convexă sau ovală alungită în secțiune, cu sau fără buton cilindric în partea superioară. Suprafața recipientelor este bine netezită și deseori lustruită până la luciu. Decorul, aplicat anterior arderii, era realizat, în mare parte, prin tehnica inciziei, însă nu lipsesc nici imprimeurile. Deseori, pe suprafața unuia și aceluiași vas se întâlnesc ambele tipuri de ornament. Decorul, de regulă, era aplicat pe partea din față a mânerului și în regiunea mediană a vasului. Conform exemplarelor întregi și întregibile, înălțimea lor variază între 6,3 și 7,0 cm, diametrul median fiind cuprins între 9,3 și 10,0 cm, deși unele fragmente denotă prezența exemplarelor atât de dimensiuni reduse, cât și mai mari. În același timp, menționăm prezența pe promontoriul „La Cot” a unor fragmente, care, conform analogiilor cu vasele din siturile din regiunea Nistrului Mijlociu, dar și din alte spații, se încadrează în sortimentul ceramic al culturii Hansca-Holercani.

* Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 ArHe „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

Detectarea și evaluarea structurilor din lut ars prin prospecțiuni magnetometrice: premise teoretice și studii de caz*

Victor Dulgher

ORCID: 0000-0002-9024-4599

Andrei Asăndulesei

ORCID: 0000-0001-8781-0468

În ultimele decenii, metodele geofizice non-invazive au devenit instrumente esențiale în cercetarea arheologică, contribuind semnificativ la identificarea, cartarea și interpretarea structurilor îngropate fără afectarea stratigrafiei siturilor. Dintre acestea, prospecțiunea magnetometrică reprezintă una dintre cele mai utilizate tehnici.

Un interes deosebit îl prezintă identificarea structurilor construite din lut care au fost afectate de incendii. În urma expunerii la temperaturi ridicate, de regulă peste 600°C, mineralele ferimagnetice și feromagnetice din compoziția lutului, în special magnetitul (Fe_3O_4) și hematitul (Fe_2O_3), dobândesc o magnetizare termoremanentă (TRM), orientată după câmpul magnetic terestru existent în momentul răcirii. Acest proces generează contraste magnetice puternice față de sedimentul înconjurător, făcând posibilă detectarea structurilor incendiate prin prospecțiuni magnetometrice. În majoritatea cazurilor, locuințele incendiate apar sub forma unor anomalii magnetice pozitive cu amplitudini cuprinse între 5 și 20 nT.

Interpretarea acestor anomalii trebuie realizată însă cu precauție, deoarece intensitatea semnalului magnetic nu este determinată exclusiv de temperatura incendiului, ci și de volumul materialului ars, grosimea depunerilor, concentrația oxizilor de fier și adâncimea la care se află structurile.

Corelarea rezultatelor magnetometrice cu datele provenite din săpături reprezintă o etapă esențială pentru validarea interpretărilor geofizice. Un exemplu relevant este oferit de cercetările din

* Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 ArHe „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

microzona Saharna. În situl Saharna Mare/„Dealul Mănăstirii”, anomaliile magnetice pozitive, identificate în cadrul prospecțiunilor, au fost confirmate prin săpături ca reprezentând locuințe și complexe gospodărești cu cantități importante de chirpici ars.

În mod similar, la Saharna „Rude”, prospecțiunile magnetometrice au permis identificarea traseelor unor elemente de fortificație, ulterior verificate prin cercetări arheologice. Rezultatele au demonstrat că magnetometria poate surprinde nu doar structuri incendiate, ci și modificări antropice ale sedimentului asociate șanțurilor defensive, palisadelor sau altor amenajări de delimitare.

Brâul ornamental în statistica ansamblurilor ceramice ale epocii fierului din microzona Saharna*

Dumitru Condrea

IB 0000-0001-9799-7756

Omogenitatea ceramicii modelate cu mâna constituie una dintre problemele de bază ale arheologiei epocii fierului dintre Prut și Nistru. Dacă în prima epocă a fierului, recipientele ceramice create de purtătorii culturilor Chișinău-Corlăteni, Holercani-Hanska, Saharna și Basarabi-Șoldănești dispuneau frecvent de ornamente executate în diferite moduri (incizii, caneluri, ștanțări, în relief) și aranjate în registre decorative simple sau complexe, odată cu formarea culturii getice (sec. VI-III a. Chr.), aspectul vaselor a devenit utilitar – fie nedecorat, fie slab împodobit. Cu toate acestea, brâul ornamental, aplicat de obicei pe vasele de tip borcan, a dăinuit în perioada dată, ceea ce a generat problema încadrării cultural-cronologice a acestei categorii de ceramică, prin prisma faptului că, la prima vedere, nu a înregistrat transformări calitative pe parcursul întregii epoci a fierului.

O analiză mai amănunțită dezvăluie că brâul ornamental ceramic nu beneficiază, la momentul actual, de o tipologie comprehensivă în spațiul dintre Prut și Nistru, lipsind, de asemenea, orice abordare statistică a acestuia la nivel de situri, perioade sau structuri. În microzona Saharna, o regiune care a beneficiat de săpături arheologice în mai multe situri de epoca fierului, publicate regulat, se pot deosebi 39 de subtipuri ale brâului decorativ ceramic. În acestea intră diferite variații ale brâului aplicat în relief, neted, alveolat sau crestă, precum și șirurile de alveole, crestături, realizate direct pe perete ș.a. În baza materialelor publicate din siturile de la Saharna Mare / „Dealul Mănăstirii”, Saharna Mică, Saharna „Țiglău” și Saharna „La Șanț”, se constată prezența a 30 de subtipuri diferite ale acestuia în stratul cultural și 28 – în structurile arheologice (gropi, construcții, vetre, morminte). Dintre cele 383 de structuri catalogate, variațiile acestui decor se găsesc în 161. Cea mai mare diversitate de brâie prezen-

* Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 ArHe „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

te într-o singură structură se înregistrează la Saharna Mare, în construcția 3/2017-2019 (nouă subtipuri) și în groapa 222 (șase subtipuri), ambele atribuite perioadei culturii getice. Analiza corespondențelor multiple și alte procedee analitice/statistice expun, în felul dat, asocierile dintre diferite forme ale brâului ornamental ceramic în microzona Saharna și indică gradul de relevanță cultural-cronologică al acestora.

Amenajări din lut pentru ofrande: vetre portative sau vase de tip pseudo-kernos

Andrei Stavilă

IB 0000-0001-5490-5962

Dorel Micle

IB 0000-0003-4852-8819

Cristian Floca

IB 0009-0003-2377-6741

Iosif Vasile Ferencz

IB 0000-0001-9510-0052

În literatura arheologică sunt prezentate uneori descoperiri desemnate ca vetre portative. În alte cazuri, același tip de amenajări sunt prezentate ca *pseudo-kernos*-uri. Ele provin din diverse stațiuni arheologice, datate începând din secolul al VII-lea a. Chr., cum sunt cele de la Bernadea sau Ostrovul Corbului. Însă ele se regăsesc și pe parcursul secolelor care au urmat, respectiv VI-V a. Chr., la Oprișor, Balanești sau Ocnele Mari. Un dispozitiv de acest fel provenind de la Židovar, în Banatul sârbesc, a fost interpretat ca un altar pentru libații.

Astfel de exemplare au fost descoperite și la Unip-Dealul Cetățuica. Situl este amplasat pe un grind aluvionar, sau o „popină”, formă de relief caracteristică Câmpiei Banatului și frecvent utilizată pentru amplasarea habitatelor în trecut. Datorită poziției sale dominante în cadrul peisajului – cu aproximativ 4-5 m deasupra terenului înconjurător –, zona rămânea neafectată în timpul episoadelor hidrologice majore, aspect care explică atât toponimia locului, cât și intensitatea locuirii și a activităților umane din trecut, constatate prin cercetările arheologice. Din punct de vedere administrativ, situl ocupă o poziție relativ centrală în cadrul județului Timiș. Acesta este situat la aproximativ 3 km de localitatea Unip, la circa 8 km de limita sudică a municipiului Timișoara și la numai 250 m spre sud de actualul curs al râului Timiș.

Prin comunicarea de față ne propunem să supunem atenției comunității arheologice descoperirile de aici, care nu au beneficiat de suficientă atenție în materialele științifice publicate până acum. În acest context, dorim să detaliem și principalele aspecte ale locuirii în prima epocă a fierului în Banat, din perspectiva manifestărilor cultice ale locuitorilor acelei perioade.

Vasele cu firnis negru în peisajul funerar al regiunii nord-vestice a Mării Negre: consum, prestigiu și reprezentare socială*

Denis Topal

 0000-0002-8586-4427

Vesela din mormintele regiunii pontice în a doua epocă a fierului constituie nu doar unul dintre cele mai frecvente elemente ale inventarului funerar, ci și un indicator relevant al practicilor de consum și al strategiilor de reprezentare socială. Ceramica, dominată de vase realizate la roată, participă la configurarea unui limbaj material prin care statutul și identitatea sunt articulate în spațiul mortuar. În acest context, vasele cu firnis negru trebuie înțelese nu doar ca importuri, ci și ca bunuri de prestigiu, integrate în logici de consum diferențiat și de vizibilitate socială.

În partea de nord-vest a regiunii pontice sunt cunoscute 95 de complexe funerare cu 125 de vase acoperite cu firnis negru sau brun (106 exemplare întregi și 9 fragmente). Peste trei sferturi dintre acestea provin din morminte tumulare de tip scitic clasic, scitic târziu sau grecesc, în timp ce restul sunt asociate cu morminte plane.

Majoritatea vaselor aparțin formelor deschise, în special celor destinate consumului de băuturi (*kantharos*, cupe, *skyphoi*), în timp ce dintre formele închise predomină *lekythoi*, alături de *oinochoai*, *pelikai*, *olpai* și *kratere*, care pot fi, de asemenea, asociate practicilor simposiale. Predominanța vaselor pentru băut sugerează rolul central al practicilor de comensalitate în scenariile funerare.

Vesela cu firnis negru este documentată între ultimul sfert al secolului al V-lea a. Chr. și ultimul sfert al secolului al II-lea a. Chr., cu un apogeu în al doilea și al treilea sfert al secolului al IV-lea a. Chr., reflectând o intensificare a consumului de bunuri de prestigiu și a strategiilor de reprezentare socială în mediul funerar.

* Studiul a fost elaborat în cadrul subprogramului de cercetare: 180101 „Patrimoniul istorico-arheologic muzeal: sistematizare și valorificare științifico-culturală” la Muzeul Național de Istorie a Moldovei.

O figurină antropomorfă de lut din a doua epocă a fierului la Horodca Mică: context, asociere și interpretare*

Octavian Munteanu

IB 0000-0003-3438-1211

Subiectul propus de organizatorii conferinței de la Saharna a prilejuit revenirea la mai vechile descoperiri din fortificația getică Horodca Mică. Ne referim la o figurină de lut, care se înscrie firesc în fenomenul plasticii antropomorfe din a doua epocă a fierului, documentat cu precădere în mediul getic extra-carpatic. Comunicarea se va axa pe figurina descoperită într-un complex închis din incinta fortificației, ale cărei particularități ridică o serie de probleme interpretative. Groapa a livrat un ansamblu eterogen de descoperiri, dar care denotă o anumită coerență internă: alături de figurină, complexul conținea o fusaiolă, obiecte fragmentate de fier, un fragment de vas cu firnis negru și un vârf de săgeată din bronz, integrat într-o piesă modelată din lut, care ulterior fusese arsă. Inventarul ceramic, în totalitate de factură getică, era completat de oase de animale și fragmente de lipitură cu urme de nuiie. Elementul central al interpretării este vârful de săgeată de bronz încorporat în lut. Această procedură nu este singulară, analogii directe fiind atestate atât în spații imediat apropiate (la Hansca „Tolocă”, spre exemplu, unde examinarea tomografică a unui obiect dintr-o trusă magică a relevat un vârf de săgeată de bronz în interior), cât și mai îndepărtate, cum este cazul davei de la Popești, unde o situație similară era atestată în raport cu un vârf de săgeată din fier. Coroborate cu „trusele magice” de la Zimnicea, Răcățau și Poiana, aceste descoperiri definesc un orizont de practici din mediul getic al secolelor V-II a. Chr. care au fost interpretate ca având un caracter magico-ritual. Distribuția lor a fost pusă în legătură cu mobilitatea unor „vrăjitori sau magicieni itineranți”, ipoteză care poate fi relevantă și pentru ansamblul de la Horodca. Comunicarea se va axa pe o lectură contextuală a ansamblului de la Horodca și verificarea ipotezei de integrare a acestuia în tabloul practicilor magico-rituale din spațiul extra-carpatic.

* Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 ArHe „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

O pintaderă de lut ars, descoperită la Albești-Cetățuia (jud. Vaslui)

Alexandru Berzovan

IB 0009-0002-7748-4691

Mircea Oancă

Adrian-Ionuț Gîlea

IB 0009-0001-4757-2802

Mircea Mamalaucă

Între anii 2021 și 2025, am desfășurat o serie de cercetări arheologice în cadrul fortificației de la Albești-Cetățuia (jud. Vaslui), sit încadrabil, în linii generale, în perioada timpurie a celei de-a doua epoci a fierului. Aceste investigații au urmărit atât clarificarea cronologiei și a etapelor de evoluție ale sistemului defensiv, cât și o mai bună înțelegere a dinamicilor culturale specifice spațiului est-carpatic în această perioadă.

Cu ocazia campaniei arheologice din anul 2024, a fost descoperită o pintaderă din lut ars, provenind dintr-o structură incendiată adosată primei faze a valului de apărare. Contextul arheologic al descoperirii, aflat în strânsă legătură cu una dintre etapele timpurii de funcționare a fortificației (probabil, mijlocul secolului IV a. Chr.), ridică o serie de întrebări importante privind funcționalitatea, semnificația și conexiunile culturale mai largi ale acestei piese.

Prin prezenta comunicare ne propunem să descriem acest artefact, insistând asupra contextului său de descoperire și asupra analogiilor identificate atât în mediul nord-tracic, cât și în arealele culturale învecinate. Totodată, încercăm să integrăm piesa într-un cadru interpretativ mai larg, care să permită o mai bună înțelegere a practicilor simbolice și a contactelor culturale caracteristice începutului celei de-a doua epoci a fierului.

Practici magice peregrine: „păpușile voodoo” modelate din lut în Transilvania epocii fierului

Aurel Rustoiu

IB 0000-0001-7033-1866

În afară de practicile preventive puse în scenă de vrăjitori și vrăjitoare, magia a cunoscut și o latură întunecată. În Grecia clasică credința că o serie de evenimente negative răsfrânte asupra oamenilor se datorează vrăjilor era atât de înrădăcinată, încât Platon (Laws 11.933) se simțea nevoit să critice superstițiile contemporanilor săi. Aceștia erau convinși că au fost vrăjiți, dacă au văzut o imagine de ceară topită pe pragul casei, la intersecțiile a trei drumuri sau la mormântul unui strămoș. Prin urmare, blestemele erau însoțite adesea de figurine umane pe care cercetătorii religiilor și ai ritualurilor magice antice le-au denumit *voodoo dolls*, dar pe care grecii le desemnau cu termenul de *kolossoi*. În aria mediteraneană clasică au fost descoperite numeroase figurine antropomorfe utilizate în practici magice, care acționau în domenii și cu scopuri diverse (în domeniul juridic, pentru influențarea sorților la jocuri, în relațiile amoroase etc.). Numărul descoperirilor a crescut, atât în aria mediteraneană, cât și în provinciile vestice ale Imperiului Roman. De asemenea, ele au fost documentate în număr mare în teritoriile locuite de comunitățile tracilor și ale geților, implicațiile lor magice și religioase nefiind apreciate încă la adevărata lor dimensiune și importanță, în ciuda unor tentative de analiză de la sfârșitul anilor '80 și începutul anilor '90. Scopul comunicării de față este de a analiza semnificația „păpușilor voodoo” descoperite în estul Ungariei și în Transilvania în relație cu manifestările magice din aria est-mediteraneană, pontică și nord-balcanică și în raport cu natura reprezentărilor umane din mediul celtic și indigen local din a doua vârstă a fierului.

Enhancing the Colours of the Earth: New Approaches for Documenting La Tène Painted Pottery

Thimo Jacob Brestel

 0000-0002-4953-6864

La Tène painted pottery is among the most fascinating ceramic wares of the Late Iron Age. Produced on the fast wheel and decorated with earth-based pigments – brown, red, black, and white – these vessels display an extensive repertoire of geometric patterns and figurative motifs. Even today, their timeless elegance continues to captivate. It is therefore unsurprising that La Tène painted pottery achieved a remarkably wide distribution during the 2nd and 1st centuries BC, extending from Western Europe to the Carpathians, reflecting both cultural connectivity and shared aesthetic traditions across regions.

At the same time, La Tène painted pottery is considerably more fragile than other ceramic classes of the period. In particular, the painted decoration is highly susceptible to deterioration caused both by burial conditions and by post-excavation cleaning processes, often leading to the partial or complete loss of visible motifs. This poses significant challenges for documentation and interpretation.

This paper presents a new approach to the documentation of even heavily fragmented sherds through digital image processing and the image-enhancement technique known as “decorrelation stretch”. The developed workflow allows faded or seemingly invisible painted motifs to be enhanced and rendered visible again, thereby significantly improving the readability of decorative schemes. Moreover, the method enables the efficient processing of larger assemblages of La Tène painted pottery.

Arta figurativă în lut a geto-dacilor (sec. II a. Chr. - I p. Chr.)

Valeriu Sirbu

 0000-0002-6784-641X

În sec. IV-III a. Chr., arta figurativă a geților era reprezentată de piesele toreutice, descoperite, aproape în totalitate, în mormintele sau tezaurele dintre Carpați și Balcani, ele fiind o expresie a elitelor, deoarece numai acestea dispuneau de resursele necesare.

În schimb, în perioada sec. II a. Chr. - I p. Chr., arta geto-dacilor cunoaște o perioadă de „democratizare”, iar unul din elementele acestui fenomen este faptul că un material esențial devine lutul. Apoi, piesele cu adevărate valențe artistice provin din aproape toată aria de locuire a geto-dacilor, iar ele au fost descoperite în variate tipuri de situri și complexe.

Se disting anumite arii cu tipuri specifice de piese, realizate în maniere diferite, observație care ar sugera deosebiri ideologice și „școli artistice” independente. Triada *davae*-lor de pe Siret (Poiana, Răcățău, Brad) se evidențiază prin vasele paralelipipedice cu tub și protome, vase în formă de *kernos* ori de animal, *kantharosul* cu aplicații în relief, medalioane, „căței de vatră”, *dava* de la Cărlomănești – prin statuetele de cavaleri ori de animale sălbatice, centrul Munteniei și din sudul imediat al Dunării – prin bolurile cu decor în relief vegetal, antropomorf și zoomorf, *rhyta*, reprezentări de vulturi, iar zona Sarmizegetusei Regia – prin pictarea vaselor cu motive florale sau de animale sălbatice ori metaforice.

Figurinele antropomorfe și zoomorfe, cu rarissime excepții, nu au valențe artistice, deoarece ele erau utilizate în practici magice ori vrăjitorești, care, de regulă, nu erau publice, ci individuale și, de obicei, în secret.

Obiecte din lut ars: noi descoperiri din cultura Poienești-Lucașeuca la Ivancea-Sub Pădure

Octavian Munteanu
Michael Meyer

IB 0000-0003-3438-1211

În cadrul săpăturilor arheologice efectuate în ultimii ani la așezarea din perioada Latène mijlocie și târzie de la Ivancea-Sub Pădure de către Universitatea Pedagogică Ion Creangă din Chișinău și Universitatea Liberă din Berlin, au fost descoperite numeroase fragmente și obiecte din lut ars. Gama variază de la tencuială de perete cu textură de țiglă și fragmente de sobă până la obiecte realizate special, care – după cum a demonstrat fără îndoială analiza temperaturii de ardere – au fost supuse unui proces de ardere regulat. Se remarcă, în special, fragmente de obiecte mari și plate, cu pereți verticali joși, care pot atinge un diametru de 1,0 m. Funcția lor nu este clară, analizele reziduale efectuate pe suprafața acestor vase nefiind încă finalizate. O adevărată surpriză a reprezentat un obiect mare din lut ars, care, datorită unor detalii specifice, trebuie considerat o bucată dintr-un capitel ionic. Obiectul se înscrie într-o serie întreagă de influențe grecești din așezare. Pe lângă numeroasele fragmente ceramice, printre care se numără, printre altele, trei toarte de amfore marcate, acest lucru este valabil și pentru câteva obiecte metalice și – ceea ce este interesant – pentru prezența *garumului* într-un vas fabricat local. Din păcate, nu se poate stabili în ce mod a fost utilizat acest obiect modelat din lut, datorită poziției sale secundare într-o groapă.

Recipiente din pastă fină, cu decor, descoperite în necropole de tip Poienеști-Lucașeuca – simbol al genderului și vârstei defunctului?*

Vasile Iarmulski

IB 0000-0002-9013-1973

Așa cum au arătat descoperirile arheologice realizate până la moment, recipientele confectionate din pastă fină, deseori, cu buza fațetată și tortiță în forma de X, reprezintă cel mai întâlnit material arheologic recuperat din necropolele de tip Poienеști-Lucașeuca. Asemenea vase, de regulă, erau utilizate drept urne funerare sau capace ale urnelor. Menționăm că, de obicei, asemenea vase nu sunt ornamentate. Din mai mult de 600 de vase, întregi sau întregibile, găsite în descoperirile funerare atribuite grupului Poienеști-Lucașeuca, aproximativ 1% sunt decorate. Ornamentul constă, de regulă, în linii incizate, amplasate fie pe corpul vaselor, fie pe fundul acestora. Este interesant de precizat faptul că, până la moment, vasele din categoria celor confectionate din pastă fină și care sunt ornamentate au fost atribuite exclusiv unor decedați de gen feminin sau unor copii al căror sex nu a putut fi precizat. În acest sens, am putea să ne întrebăm dacă aceste vase nu constituie și un simbol al *genderului* sau al vârstei. În cadrul acestei comunicări, vom aborda acest aspect și vom căuta să stabilim dacă asemenea situații au fost semnalate și în alte culturi sincrone din Europa Centrală și de Est.

* Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 ArHe „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

Un obiect – mai multe interpretări: despre utilizarea unor piese din lut în epoca dacică

Sebastian Matei

IB 0000-0003-2417-8906

În majoritatea așezărilor dacice datate în intervalul secolelor II a. Chr. - I p. Chr. au fost descoperite o serie de unelte confecționate din lut, a căror funcționalitate continuă să provoace dezbateri în literatura de specialitate. Cercetătorii nu au ajuns la un consens nici în privința denumirii acestor piese (lustruitoare, calapoade, călcătoare), nici a utilizării lor. Aceste obiecte prezintă o formă caracteristică de „T” răsturnat, având un mâner cilindric, mai rar tronconic, continuat cu o talpă ovală sau rectangulară în plan și convexă ori dreaptă în secțiune. Dimensiunile lor sunt reduse, lungimea și diametrul maxim al tălpii depășind rareori 10 cm. Piesele sunt realizate din paste ceramice variate, de la compoziții poroase, cu adaos de cioburi pisate, până la paste compacte, ce au în compoziție nisip și pietricele. Majoritatea prezintă un strat fin de angobă, destinat reducerii porozității, iar suprafața tălpii este, în general, lustruită. Din punct de vedere cronologic, apariții izolate sunt cunoscute încă din secolele IV-III a. Chr., în situri precum Hansca „Pidașca”, Bunești, Alcedar sau Bâzdâna, însă piesele devin numeroase în perioada clasică geto-dacă, pentru ca în secolele II-III p. Chr. să dispară din repertoriul arheologic. Interpretarea funcțională a acestor artefacte a cunoscut mai multe etape. Inițial au fost considerate instrumente destinate lustruirii ceramicii, această ipoteză fiind ulterior contestată de M. Babeș, care le-a atribuit rolul unor unelte utilizate în modelarea și finisarea vaselor. Alte interpretări au propus o utilizare multiplă, asociată activităților meșteșugărești din domeniul olăritului: lustruirea suprafețelor ceramice, realizarea decorului lustruit sau netezirea pereților vaselor. În același timp, au fost avansate ipoteze privind folosirea lor în finisarea suprafețelor de lut ale locuințelor, vetrelor sau pereților. O interpretare diferită îi aparține lui V. Kotigorošco, care consideră aceste piese drept călcătoare folosite la netezirea cusăturilor și a suprafeței pieilor, idee amintită încă din 1904 de C. Truhelka. Comunicarea de față își propune o reevaluare critică a principalelor ipoteze privind funcționalitatea acestor artefacte, prin analiza comparativă a descoperirilor mai vechi și a unor contexte arheologice recente.

Ustensile cu stil

Iosif Vasile Ferencz

IB 0000-0001-9510-0052

Dorel Micle

IB 0000-0003-4852-8819

Florin Cazan

IB 0000-0001-6752-3752

Anumite obiecte atestă practicarea unor meserii sau ocupații casnice, însă uneori funcționalitatea lor nu este foarte clară. Motivul incertitudinii are la bază, de cele mai multe ori, încetarea practicării meșteșugului respectiv sau perfecționarea uneltelor într-o măsură atât de mare, încât forma inițială este cu totul diferită de cea actuală. Dacă luăm în considerare și o perioadă foarte lungă de timp, uneori pe parcursul mai multor milenii, în care a fost practică o îndeletnicire, devine evidentă pierderea, din generație în generație, a imaginii unor ustensile arhaice. Arheologii se bazează, în procesul de identificare a utilității unor obiecte, pe analogii etnografice, pe asemănarea cu unelte moderne și, în general, pe experiența și cunoștințele personale. Însă uneori, în descoperirile arheologice apar și obiecte a căror formă nu se regăsește printre cele cunoscute, moment în care intervine imaginația. Așa a fost și cazul unor artefacte lucrate din lut, asemănătoare cumva cu ... ciupercile. Privite într-un sens, pot să fie descrise ca o tijă atașată de o „pălărie”. Însă la o examinare mai atentă, se observă că poziția care trebuie să fie luată în considerare este, de fapt, pe dos. Astfel, putem remarca o „talpă” curbată, din care se ridică o tijă. Într-o primă interpretare, s-a considerat că astfel de obiecte sunt lustruitoare pentru ceramică. Ulterior, a fost propusă o altă interpretare: că ele ar fi calapoade, utilizate în procesul de modelare a vaselor, și nu pentru lustruirea suprafețelor. Însă mai apoi, pe baza studiului traseologic al urmelor de utilizare a acestor obiecte, a fost emisă o altă ipoteză: că obiectele în cauză au fost folosite pentru netezirea cusăturilor și a suprafeței pieilor. Ele erau încălzite în foc în repetate rânduri, de aceea au pete de arsură, și apoi cu ajutorul lor erau presate suprafețele pieselor de îmbrăcăminte. În fapt, aceste ustensile, desemnate de V. Kotigoroshko ca fiind „călcătoare”, sunt strămoașele fierului de călcat modern.

Comunicarea pe care o propunem va lua în considerație trei piese de acest fel, descoperite la Ardeu, în sud-vestul Transilvaniei.

Oamenii trecutului – între spadă și plug: analiza paleoantropologică a gradului ocupațional la câteva populații Sântana de Mureș-Cerneahov de pe teritoriul Moldovei

Robert D. Simalcsik

 0000-0001-5582-8217

Prezentarea vizează analiza paleoantropologică, demografică și tipologică a resturilor scheletice din necropolele culturii Sântana de Mureș-Cerneahov de la Mihălășeni (jud. Botoșani), Miorcani (jud. Botoșani), Săbăoani (jud. Neamț), Valea Seacă (jud. Vaslui), Bogdănești (jud. Vaslui) și Oinacu (jud. Giurgiu).

Obiectivul principal are în vedere decelarea modificărilor osoase specifice activităților de arcași și călăreți, pentru a evalua raportul dintre războinici și civili în cadrul acestor comunități din secolul al IV-lea.

Analiza structurală relevă o tipologie amestecată, evidențiată atât la nivel individual, cât și populațional. Acest mozaic tipologic se află în deplină concordanță cu amestecul cultural, social și etnic, documentat istoric și arheologic pentru populațiile din acest spațiu. Rezultatele arată că modificările anatomice asociate direct statutului de luptător apar la aproximativ 23-25% din populația adultă de sex masculin.

Din punct de vedere tipologic, acești potențiali războinici nu prezentau diferențe morfologice semnificative față de comunitatea din care proveneau.

Deși așezările Sântana de Mureș erau reduse ca dimensiune demografică, densitatea și multitudinea lor puteau asigura un număr considerabil de luptători. Totuși, absența markerilor osteologici specifici activităților „marțiale” la marea majoritate a indivizilor analizați demonstrează că baza populației era una predominant civilă. Astfel, cercetarea nuanțează profilul ocupațional al oamenilor trecutului, demonstrând că componenta militară coexistă strâns cu o majoritate angrenată în activități domestice.

De la descoperire la valorificare: artefactele din lut în actele normative din Republica Moldova*

Artur Cotruță

IB 0000-0003-4082-0356

Cercetările arheologice scot în evidență vestigii prelucrate dintr-un spectru larg de materii prime exploatate de comunitățile umane. Din punct de vedere cantitativ, este bine-cunoscut faptul că artefactele ceramice constituie categoria predominantă de descoperiri.

În Legea nr. 218 privind protejarea patrimoniului arheologic din 17.09.2010 se stipulează faptul că cercetarea și conservarea pieselor arheologice începe de pe șantierul arheologic, membrii expediției fiind obligați să realizeze acțiuni de protecție (art. 28; 29). Coroborând prevederile art. 8 alin.(1) lit.a) din Legea nr. 280 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil din 27.12.2011, cu prevederile art. 27 lit e) din Regulamentul privind cercetarea și expertiza arheologică în Republica Moldova, reținem că procedura de clasare se realizează din oficiu la bunurile descoperite întâmplător, iar în cadrul unor cercetări sistematice, titularul de autorizație arheologică este obligat, după lucrările de laborator, să le transmită la păstrare și depozitare instituțiilor specializate. Prin urmare, până la faza predării, arheologul poate depune cerere pentru restaurarea și clasarea pieselor de proveniență arheologică.

Predarea bunurilor descoperite în cadrul expedițiilor arheologice are loc în contextul prezentării și aprobării rapoartelor arheologice. Hotărârea Guvernului nr. 604 pentru punerea în aplicare a Legii muzeelor cu nr. 262 din 07.12.2017 conține recomandări cu privire la marcarea bunurilor produselor din lut, conservarea și depozitarea pieselor ceramice etc.

* Cercetare realizată prin subprogramul 01.15.01 ArHe „Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică” în cadrul Centrului de Arheologie „Ion Niculiță” (Universitatea de Stat din Moldova).

ISBN 978-9975-77-541-0

9 789975 775410 >